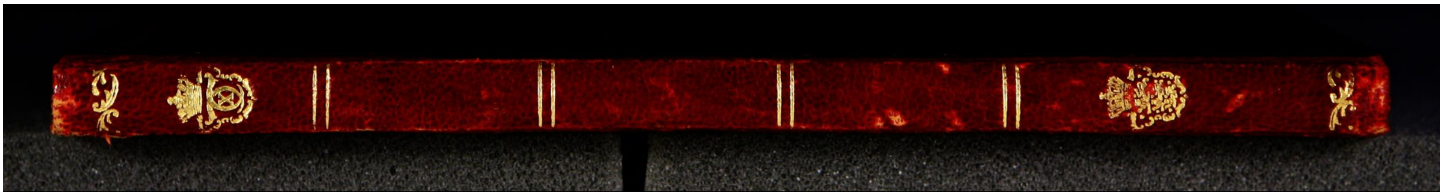
Murmelius:

De latina constructione etc.

1519.

35 . 48

DA Bot

Murmelii

Præcepta de latina constructione.

1519. –

[illegible]

№ 1180. –

M. Tuscher fecit

¶ Index eorum/que in hoc volumine continentur.

De latina constructione vigintiquinqz p̄cepta ad pueroꝝ institutionē. ex probatissimis grammaticis Auctore: vt fertur: Joanne Murmelio

Regule grām̄atices Joānis Bugenhagenij: aucte in quinta regula de verbis impersonalibus.

Rudimenta Jo. dispauterij.

¶ Hec omnia/a Christierno Torchilli Ludimagistro Haffneñ Ad studiose iuuentutis vtilitatem collecta/recognita/atqz castigata sunt.

¶ Libellus ad lectōrem.

Trado rudimentis: aptam puerilibus artem
  Paruus hic ex magno: riuulus amne fluit
Nūc alabandiacos: consumat flamma libellos
  Floreat auspicijs: lingua latina meis

¶ Decē p̄cepta legis āt͞ique ex Aldo Manutio

¶ Unū nate deū venerare ⁊ semper adora
Non per eū aut sanctos frustra iuraueris vnq̄
Hinc caueas festis quicq̄ exercere diebus
Quod vetitū est/magno pius affice honore parētes
Nō hominem occidas/nūq̄ furare/malignus
Esse caue testis/necnō bonus effuge lectū
Concutere alterius/tedas fedare iugales
Non modo neu turpissis lege iuberis adulter
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur
Cūcta aliena: bonus quo sis: cupiisse caueto
Hec quicūq3 decem summi precepta tonantis
Christicola/vt debet seruarit/carcere liber
Corporis: ad celi felicia tecta volabit
Letus/et eternū cariturus morte quiescet

¶ Hermolaus barbarus ex greco

Venter pluma venus laudem fugienda sequenti

Phocilides

In primis venerare deū mox deinde parentes

Salomon prouerbiorꝝ primo

Inicium sapientie timor dn̄i

Prouerbiorꝝ primo

Sapientiam atq3 doctrinam stulti despiciūt

Prouerbiorꝝ decimoseptimo

Quid prodest stulto habere diuitias/cū sapientiam emere non possit.

¶ Venūdatur Haffnis in
edibus dn̄i Pauli Reff.

Latine locutiōis precepta ⁊ varia ⁊ multa sunt: verū in hoc libello nō fuit nobis cure vniuersa cōplecti: sed ea solūmō que primitiue puerorum institutioni magis visa sunt idonea ꝑbreui tradere cōpēdio

¶ Primū itaqꝫ est de adiectiuo noīe ⁊ substantiuo

¶ Nomen adiectiuū cōcordare debet cū suo substantiuo in trib⁹: genere numero ⁊ casu. Nomē adiectiuū est quod adijcitur substantiuo ⁊ est generis oīs. Uel sub vna voce vt hic ⁊ hec ⁊ hoc felix. Uel sub duab⁹: vt hic et hec dulcis ⁊ hoc dulce. Uel sub trib⁹. vt hic candidus hec cādida hoc candidū: hic saluber hec salubris hoc salubre. Substantiuū nomē est cui ꝑponitur vn⁹ articulus vel duo ntī: vt hic vir hec mulier hoc aīal / hic et hec homo ¶ Exēpla hui⁹ ꝑcepti sunt

Sacer poeta Ferax ager Insignis faber
Liquidus fons Clarus orator Uiuax ceruus
Dulcis aqua Edētula anus Patula fag⁹
Moēsta species Formosa ꝟgo Salubris aura
Sublime tplm Triste bellū Durū marmor
Amenū flumē Frōdosū nem⁹ Lucidū sidus

Purpurei verno nascūtur tempore flores
Candida diuinos laus ornat vbiqꝫ poetas
Lucreti⁹ Largus itē liquidi fons luminis ethere⁹ sol
Idem Spumigeri suis aduentu validiqꝫ leonis
Ouidi⁹ Ardua morus erat gelido cōtermina fonti
Idem Squalidus orba fide pectora carcer habet
Faust⁹ Fortia difficiles superantia pectora casus
Inclita perpetue noīa laudis habent
Idem Tam bene rara decet generoso in pectore vt⁹
Lucida quam fuluo gēma sub orbe nitet

¶ Scd'm preceptũ de ꝓnoie seu ꝑticipio cũ nomine substantiuo ¶ Pronomẽ seu ꝑticipiũ cum substio noie sibi iũcto cõcordare in trib⁹ opꝫ et: in genere numero ꝛ casu Exẽpla de ꝓnoie

Hic vir Ille poeta Meus seruo
Hec mulier Illa virgo Mea manus
Hoc mãcipiũ Illd aial Meum cubile

Martial' Ardua res hec est opib⁹ nõ tradere mores:
Propti⁹ Lõgius aut ꝓpius mors sua queqꝫ manet
Faust⁹ Femina dũ blandis strigit tua colla lacertis
Tunc loculis tendit retia cauta tuis

¶ Exempla de participijs

¶ Homo colens ṽtutem laude dignus est. Uiri timentes deũ scelera defugiũt. Mgr̃m lr̃as docentem: scholastici audiũt. Liber modo lectus nõ est inutilis. Res male parta male disperit. Carmẽ dictatũ hodie a mgr̃o edidici. Ouidius. Attenuant iuuenũ vigilate corpa noctes. Persius. Uenienti occurrite morbo: Faustus. Coruus olorino quõdam vestitus amictu Publica detecta fabula fraude fuit:

¶ Tertiũ ꝓceptũ de relatiuis ꝛ substantiuis

¶ Hec sex relatiua. Qui ille ipse iste hic et is: Cum ꝯpositis debẽt esse similia substis ad que spectãt numero ꝛ genere ¶ Exempla

¶ Honor est hoi qui sepat se a cõtẽtionib⁹. Iurationi nõ assuescat os tuũ: ml'ti eni casus in illa. Deũ time ꝛ mandata ei⁹ obserua. Qui tetigerit picẽ inquinabitur ab ea. Qui nauigat mare enarrat picula ei⁹. Ita amicum hẽas: posse vt fieri hũc inimicũ putes. Bapt Mãtuan⁹. Emula ṽtuti sors est quos eleuat

illa. Ista p̄mit crispo torua supercilio Ouid. Que nīs apparēt retia vitat auis: Idē. Dūmō sit diues barbatus/ille placet. Idem. Quid faciet sapiēs: stultus quoqz munere gaudet. Ipse quoqz accepto munere: mitis erit ¶ Quartū p̄ceptū de mō r̄ndendi

¶ Quo casu quis interrogat: eo r̄ndendū est: si mō ead maneat dictio regēs: ⁊ ipa in sensu diuersas nō admittat ꝯstructioēs ¶ Exēpla hꝰ p̄cepti

¶ Quis est oratoꝝ eloq̄ntissimus: r̄ndetur/Cicero. Cuiꝰ carmia sunt optia Virgilij/vel virgiliana Cui oīa subiecta sunt. Deo. Martial'. Thaida Quitꝰ amat/quam Thaida/Thaida luscaz Unū oculū Thais. nō habet ille duos. A quo victꝰ est in aphrica hanibal/a Scipione. Cuiꝰ est iste liber/meꝰ. Quo liquore vas plenū est/vino/seu vini. Quis te vulnerauit/a paulo vulneratus sum.

¶ Quintū p̄ceptū de supposito ⁊ verbo

¶ Nt̄us suppositus ⁊ verbū p̄sonale finiti modi debēt in duobꝰ ꝯcordare: p̄sona ⁊ numero

¶ Exempla huius precepti

Egō sedeo	Tu curris	Ille ambulat
Nos tacemus	Vos fabulami	Illi cantant

R̄nsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem: sapiēti am atqz doctrinam stulti despiciūt Operariꝰ ebriosus nō locupletabitur. Comes facūdus in via pro vehiculo est. Munera execant ocl'os sapiētū et mutāt verba iustoꝝ. Instaurant dolorem sera solatia. In ꝓprias laudes odiosa iactatio est Virgi. Nos patrie fines ⁊ dulcia liquimꝰ arua. Iuuenal'. Dat veniam coruis vexat cēsura colūbas

¶ In v̓bis prime et scḋe psone ntūs sepiꝰ subintelli-
gitur. Martial. Insequ'ris fugio: fugis insequor: hec
michi mens est Uelle tuū nolo Dindime nolle volo:
Uirgil. O formose puer nimiū ne crede colori
¶ Uerbis substātis et vtis/eorūq; vi hn̄tibꝰ: etiam
ntūs a tergo apponi potest. Uerba substantiua sunt
Sū fio forē. Uerba vtia: appellor dicor nominor nū
cupor et vocor. Exēpla de v̓bis substis. Uirgilius est
poeta Cicero est eloq̄ns. Hora. Breuis esse laboro.
Obscurus fio Utinam forē lectꝰ. Exēpla de v̓bis
vtis. Aristides appellatur iustꝰ Solus sapiēs dr̄ be-
atꝰ Hic vocatur petrus. Exēpla de v̓bis vi substā-
tiuoꝝ et vtioꝝ hn̄tibꝰ. Curro festinꝰ Sedeo rectus.
Salutor poeta Christꝰ interptatur vnctus
¶ Sextū preceptū de accō et v̓bo psonali finiti mo-
¶ Quēadmodū v̓bo psonali finiti mōi suppo di
nitur ntūs: ita verbo personali infiniti mōi accūs su/
ppōi solet / ¶ Exēpla. Uetus sentētia est artes ho-
nore nutriri. Saluum te aduenisse gaudeo. Liberos
parētibꝰ obedire decet. Uirgil. Ille meas errare bo-
ues vt cernis et ipm. Ludere que vellē calamo pmi-
sit agresti. Ouid. Curando fieri q̄dam maiora vide-
mꝰ. Uulnera q̄ melius nō tetigisse foret

¶ Septimū p̄ceptū de duobus substantis

¶ Substātis in orōne ita collocatis: vt alteꝝ ab alte
ro regatur: id qđ regitur/debet esse vel gti casus vel
ablti: interdū aūt v̓bo substio interueniēte dti
¶ Exempla de gtio. Equus regis. Ingeniū pueri.
Uxor militis. Caput hoīs. Uirtus philosophi. Fi-
liꝰ medici. Presentia dn̄i p̄uectus est agri. Abiectio

discipuli detrimētū est mgri Tēpus studij. Nota prā dij: tractatus mercurij. Virgilius. Magnorum pereant cū nomine pāphile regū. Vera poetarum gloria morte caret.

¶ Exempla de ablatio. Magna vtute vir. Preclara indole puer. Egregia pulchritudie mulier: acuto ingenio philosophus. Vir aio: mulier sexu: puer etate Phebus vita: mōs parnassus noie: epus dei grā. Cice Siglari vir ingeio Aristoteles et pene diuino. Gellius. Virgo erat eximia specie ¶ Exēpla de datiuo Paulo tres sunt libri. Diogeni nō est pecūia: petro est filius pdigus: regi est vxor fortissima: Qui dicūt hmōi dtiui magis a verbo substio regi q̄ noie/recti⁹

¶ Octauū pceptū de ntio et casibus sentiūt ab eo declinatis ¶ Quicūqz casus ntio adiūgūtur etiam decclinato ꝯstrui pūt Exempla

Filius	filiū	Dignus	dignū
Filij	regis o fili regis	digni	laude o digne laud
Filio	a filio	digno	a digno

¶ Nonū preceptū de adiectiuis nominibus

¶ Adiectia noia solēt cū casu/vel gtiō vel dtiō vel ablatio poni ¶ Exēpla de gtiō. Certus sum huius rei. Ignarus belli: dubius itineris: securus amoris: cupidus honoris: studiosus picture: auidus laudis: cōscius facti: liberal' pecunie: diues auri: ꝯpos voti: paup opū. Virgi. Quā diues pecoris niuei q̄ lactis abundans. Horatius. Fertilis frugū pecorisqz tellus

¶ Exēpla de dtiō. Silis pri: vtilis pplo: equal' consobrino: ꝯmodus ciuitati: aptus labori: iucūdus pueris: voluptas corpis noxia est animo. Propertius. Nō ego sum laudi nō natus idoneus armis

Exēpla de abltio. Clarus virtute: blādus sermōe: nobilis genere: dignus odio: acutus ingenio: vacu⁹ pecunia. Cāpan⁹. Cui modicū satis est hic ope dignus

¶ Decimū p̄ceptū de ꝯstructiōe positiuoꝝ erit seruanda in ꝯpatiuis ꝛ suplatiuis

¶ Positiuorū ꝯstructio et in ꝯpatiuis et suplatiuis seruatur

Exempla

Liberalis		Amans	
Liberalior	pecunie	Amantior	virtutis
Liberalissim⁹		Amātissim⁹	
Charus		Dignus	
Charior	Regi	Dignior	mercede
Charissimus		Dignissimus	

¶ Undecimū p̄ceptū de comparatiuis

¶ Dictiōes ꝯpatiui gradus cū abltō ꝯstruūtur. Exempla de nominib⁹. Sapiētior salomōe: cādidior niue: ditior croeso: velocior lepore: eloquētior Tullio. nichil est viatico leui grauius. Uirgi. Nerino galathea thymo michi dulcior hyble Cādidior cygnis hedera formosior alba. ¶ Exēpla de aduerbijs. Paulus scribit melius Nicolao. Currit velocius lepore: Hic loq̄tur elegātius cicerōe. Uiuit tpatius socrate

¶ Duodecimū p̄ceptū de suplatiuis

¶ Dictiones suplatiui gradus regūt gtm̄. Exēpla de noib⁹. Cicero est oratoꝝ eloq̄ntissim⁹: Rosa est pulcherrim⁹ floꝝ: vergil⁹ est doctissim⁹ poetaꝝ: Tigris est velocissima feraꝝ. Exempla de aduerbijs. Que spectatissime florēt ōniū celerrime marcescūt: paulus ōniū scholasticoꝝ loquit̄ latinissime: homer⁹ ōniū poetarum optime scripsit:

¶ xiij de verbis cõstructis cũ verbis infiniti mõi

¶ Uerba q̃ a grecis pheretica a Prisciano volũtari a dicũt: freq̃ntius ↄstrui solẽt cũ verbo finiti mõi Itez impsonalia actiue vocis ꝛ mlta alia / maxime casu interueniẽte Exempla. Uolo legere: cupio scire: studeo discere: desidero videre: libet michi cãtare: iuuat me ludere: iubeo te saluere: audiui paulũ bñ valere. videor michi audire tubicinez: videre lupuz: olfacere oletũ:. Pōponius. Auscultare disce si nescis loq̃. Ouidius. Carcere ducũt clausi sperare salutẽ. Idẽ. Qui cadit in plano vix hoc tamẽ eueñt ipm. Sic cadit / vt tacta surgere possit humo. Faustus. Cõia verba fatẽtur. Nulla latere diu vana mẽdacia lingue

¶ xiiij de verbis actiuis

¶ Uerba actie significatiõis regũt accũ Exempla Amo deũ: bibo vinũ: aro terram: sequor ducẽ: ãplector ɣtutez: osculor amicũ:. Iuue. Terra malos homines nũc educat atq3 pusillos. Ausonius. Sanus piger febriẽte multo est nequior Potat duplũ dapesq3 duplices deuorat. Idem: Ut in vetere ɣbo est seq̃tur ver hyemẽ

¶ xv de ɣbis passiuis

¶ Uerba passiue significatiõis ↄstruũt cũ abltĩo / interueniẽte ppõne a vel ab ¶ Exẽpla. Deus amat ab hoĩbus: Tellus arat ab agricol: Uinũ bibit a potatoribus: puella osculat a viro. Ouidius. A cane nõ magno sepe tenet ap

¶ xvi de ↄstructiõe acq̃sitiua

¶ Oibus ɣbis psonalibus acq̃sitiua ↄstructiõe lz dtiũ adiũgere. ¶ Exẽpla. Do tibi panẽ: ago tibi grãs. Emi michi equũ cẽtũ aureis: doceo tibi filiũ tuũ litteras. Turpilius Ab initio vt res sit gesta / enoda michi

Titan⁹. Obsecro vt mihi subuenias. Ouidi⁹. Regia crede mihi res est succurrere lapsis

¶ xvij. de accõ vel ablatiuo temporis

¶ Omne vbũ pt regere vel accñ vel abltñ tpõris Exẽpla. Aristoteles audiuit platonẽ viginti ãnis vel ãnos: tres horas vel trib⁹ horis te expectaui. Vergi Una cũ gẽte tot ãnos bella gero: Idẽ. Noctes atq3 dies patet atri ianua ditis. Claudian⁹. Oĩa que sensu voluũt vota diurno Tpe nocturno reddit amica quies

¶ xviij. de verbis ablatiuũ regẽtib⁹

¶ Oĩb⁹ vbis lz abltñ adiũgere/qñ cã3 p eũ indica m⁹: vel instrumẽtũ/vel modũ act⁹ passiõis ve Exẽpla. Plato viuit aĩa: sudo estu Socrates ingeio phi losophat: paul⁹ deãblat pedib⁹: horreo frigore: mili tes pugnãt gladijs: magis sudorib⁹ ingẽijq3 cura pa rẽtes liberis pecuniã colligũt. Ouidius. Ferre⁹ assi duo ꝯsumit anulus vsu. Idem. Nescio qua natale so lũ dulcedie cũtos Ducit ⁊ inmemores nõ sit esse sui

¶ xix. de verbis et Participijs

¶ Quecũq3 casum post se regit verbum indicatiui modi: eundem quoq3 regunt ab eo per ceteros mo dos declinata supina priora/gerundia participiaq3 ip sius verbi significationem retinentia Exempla Capio leporem: cape leporem: vtinam caperem lepo rem. Expecta me tantisper dum leporem capiam: cu pio capere leporem: eo captum leporem: causa capien di leporem rus peto: vidi canes leporẽ captẽtes

¶ Uigesimũ preceptũ de supinis

¶ Supina priora construũtur cũ verbo significante motũ ad locũ: posteriora vero cũ nominibus adiectis.

¶ Exempla de prioribus. Eo cubitũ: vado piscatũ Propero lusum. Plau: Nũc quam rem oratũ huc veni primũ ploquar. Ouid. Spectatũ veniũt veniũt spectent vt ipse ¶ Exempla de posteriorib⁹. Facile dictu: difficile factu: iucundũ auditu: turpe visu. Iuuenal. Nil dictu fedũ visuqʒ hec limina tangat

¶ Xvi. de aduerbijs.

¶ Aduerbia/magis verbis ⁊ pticipijs/interdũ etiã nomib⁹ ⁊ alijs aduerbijs addũt Exẽpla. Plautus loquit latine: petrũ germaice loqntẽ audiui: antonius est insigniter lrat⁹: lucas admodũ elegãter fabulatur Neu⁹. Male parta male dilabũt. Põponi⁹. Heus aptate pueri mũde atqʒ ampliter ꝯuiuiũ. Varro. Viue meqʒ ama mutuiter. Cecili⁹ Queso ne temere hãc rem agas ne iracunditer.

¶ Xvij: de participio absolute posito

¶ Sepe pticipiũ ponit absolute in abltio casu/altero abltio pcedente/et ãnexa orõne altera ad pfectioẽ sentẽtie Exempla. Sileno cantãte tot⁹ mũdus gaudet. i. dũ Silen⁹ cãtat: sole oriente fit dies. i. quũ sol orit: intellecta morbi causa facile egrot⁹ curat. i. p⁹q̃ʒ causa morbi intellecta est: mortuo hoĩe aĩa viuit/id ẽ quamuis homo sit mortuus

Xviij. de ꝯiũctioib⁹ coplatis ⁊ disiũctiuis

¶ Cõiũctiones copulatiue et disiũctiue/siles casus ꝯiũgere solent: nisi casus qui ꝯiugũt a diuersis dictionib⁹ regant/vel ab vna dictiõe diuersas cõstructioẽs in eodem sensu admittente/ Exempla.

Pluuis et vmbra sumus. Matrimonium est viri et mulieris coniunctio. Petrũ ⁊ paulum honoramus.

Solues debitū/vel creditorī vel heredi. Deū s' cole et virtuti stude: pulcherrimi sunt et homerici v'sus et vergilij: pauli ₇ me⁹ p̄res fatis concesserunt

¶ Xxiiij de prepositionibus

¶ Prepositiões eo mō ɔstruēde sunt quo p̄cipit donat⁹ insignis grāmatic⁹ in libello suo de octo ptibus orationis: quē vbi pueri didicerit/mox se ad hūc libellū ɔferāt: omissis supuacaneis triuialiū pedagogorū doctris/hic ad ꝓbatos artiū scriptores idoneū facile

¶ Xxv de interiectioib⁹ gradū hituri

¶ Hei et ve interiectiões cū dtio. Hem heu et proh freq̄nter cū accō ɔstruūt. ¶ Exēpla. Hei mihi: ve tibi causidice Hem me infelicem: heu me miserū: proh deū atq₃ hoīm fidē. Sūt qui proh interiectionē sine aspiratiōe scribi debere p̄cipiant ¶ Plura p̄cepta q̄ de ɔstructiōe dari facile pñt/ɔsulto ptermisim⁹ admonendo pueros/vt hijs electis ₇ cognitis/caueant sibi a libris soli vulcano emēdādis: et ɔferāt se ad ꝓbatos grāmaticos/quorū adhuc neminē (licet ꝑmultos legerim⁹) de latina ɔstructiōe exacte scribētē offēdim⁹. Adeo res est varia ₇ multiforis/vt facili⁹ multo ex poetarū oratorū historicorū assidua lcōne quā vel oīm grāmaticorū p̄ceptis dep̄hendas.

¶ Finis preceptorum latine constructionis.

Joãnes Bugenhagenius

¶ Pauca hec p̄dictis nō temere addita sunt. Aduertant tamē q̄cūq; discipuli nō eo me impudētie ꝓcessisse: vt veli Murmellij nr̄i regulas emēdare/ qd suspicabūt/ cū mox in ip̄o exordio paulo aliter q̄ ip̄e septimo p̄cepto dixerit: legeri [illegible] vbi etiā nō adducit exempla laudez vel vituperiū significātia p gt̄m aut hec in ceteris volēs intelligi: aut qd̄ poti⁹ crediderī/ sciens vir doct⁹ ⁊ in lectiōe ꝓbatissimoꝝ auctoꝝ apprime exercitat⁹ multo venusti⁹ id p ablt̄m q̄ gt̄m exp̄mi. hūc tacuit. Illi⁹ exēpla posuit. Esset hoc ne tāgēduz quidē a me: nisi ꝯsultū vellē ijs qui talia pueris sp regulis nō intellectis inculcant dicentes cū Alexandro Pars ꝓpriūq; regūt gt̄ios atq; regūt̄ ⁊c. Et illud. Toti da ptē subiecto ꝓprietatē Nō hic rep̄hēdo Alexandrū. Nam ⁊ alij nō ꝯtēnēdi g̃mmatici hec eadez similib⁹ pene v̄bis tradidere. Sed sciāt docētes ꝓ auditoꝝ capacitate v̄ba esse faciēda/ neq; onerādos g̃ṁibus qui vix leuia portant.

¶ Preceptum primum de laude vel vituperio per genitiuum vel ablatiuum:

¶ Laudat̄ vel vituperat̄ aliquid p adiectiū ⁊ substantiuū / vel in gt̄io vel in abltio posita / Exēpla de gt̄io Hieronim⁹. Euagri⁹ acris ⁊ feruēs ingenij. Iuuenalis. Ingenui vult⁹ puer ingenuiq; pudoris Exempla de abltio q̄re in septimo p̄cepto Murmellij Poete vero freq̄nter loquūt̄ p synecdochen sic. Ioannes est alb⁹ faciem vel facie. Rubet os vel ore. Oratores. Rubet illi os. Dolent mihi pedes.

¶ Scd̃m preceptũ de adiectis ⁊ substãtiuis

¶ Adiectiua i neutro substãtiuata regũt gtĩn: itẽqꝫ in gtio posita regũt / Exẽpla vbi regũt gtĩn. Multũ malitie: plurimũ inuidie: reliquũ vite: residuũ temporis. Hieronimꝰ ad Eustochiũ. Sicubi ꝯcaua valliũ: aspera mõtiũ: rupiũ Exẽpla vbi regũt Aliquid boni: nihil mali: quid noui: sciẽtia mali. Hieronimꝰ in Genesi. De ligno sciẽ boni ⁊ mali ne comedas:

¶ Quedam aduerbia similiter ꝯstruũt Exempla: Eo arrogãtie: eo aioꝝ: eousqꝫ temeritatis. Paululũ tpis: satis ope. Affatĩ libroꝝ: partĩ scholasticoꝝ: abũde voluptatis ⁊ delitioꝝ. Hec tria pxĩe supiora ex quadã annotatiõe Murmellij Salustiꝰ in Jugur Eo magnitudinis procederent / vbi pro mortalibus gloria eterni fierent.

¶ Tertiũ p̃ceptũ de mltiplicatis singlaribꝰ

¶ Multa singlaria ꝯiũcta ꝯiũctiõe aliqua copulatiã associãt sibi plalia siue vba siue alias ptesorõnis in simili casu. Distigue de ꝯcordia gñis. Si singlaria significãt aialia pcipue hoies: plalia sunt masculina. Si vo inaiata quocũqꝫ gñe ponant / plalia sunt neutra. Possũt tñ ⁊ tũc cũ singlaribꝰ ꝯueire / si fuerit eiusd gñis / Exẽpla. Joãnes ⁊ petrꝰ scribũt: petrꝰ et paulus p Christo passi sũt: noe ⁊ vxor eiꝰ / filij eiꝰ ⁊ vxores filioꝝ eiꝰ ingressi in archaꝫ ab aqs diluuij saluati sũt. In leuitico. Bos auis et capra cũ gñata fuerint septẽ diebꝰ erũt sb vbere mris sue Nota hic etiã ad animalia addi neutra. In psalmo Hiero. Uirga tua ⁊ baculꝰ tuꝰ ipa me ꝯsolata sũt. Cice in eplis. Ut opaꝫ studiũ ꝯsiliũ rem fidẽ meã sibi ad oẽs casus pata putꝫ

Hic ꝯiūctio ꝯbaudiꝫ Suetoni⁹. Sub ide iactabat in ciuitate libera liguā mētesqꝫ liberas esse debere. Hec ꝯ di stinctioꝝ de gñe itellige etiā de ꝯiūctis plalib⁹: vt filij ꝛ filie ꝓditi sint parētib⁹

¶ Quartum de verbis compositis

Cōposita vba sepe regūt casuꝫ ꝑpōnis cū qua ꝯponūt. Exēpla Adeo scholas: mgr̄ erit domo: trāseo pagū. Virg. Quis mlta meis exiret victia septis. In hymno Et mēte polū. ꝛc. Dixi sepe: nā qñqꝫ ꝯposita cū ꝑpōne ad in an̄ ꝛ ob ꝯstruūt cū dtio. Hiero. Mane astabo tibi. ꝛc. Instant mal' pata supplicia: eloqntia cicero an̄cedit oib⁹. Virg. Occursare capro (cornu ferit ille) aueto. Pueri hebreoꝝ obuiauerūt dño

¶ Quintū de verbis impersonalibus

¶ Verboꝝ īpsōnliū actie vocis / qdā regūt an̄ se genitiuū p⁹ se vero infinitiuū: vt interest et refert. Respicitur tn̄ hec vba gtios hos / mei tui sui nr̄i vr̄i: p qbus regūt eoꝝ abltios gñe fem̄o. Alia accū cū infinitiuo vt iuuat latet decet delectat optet: Alia dtiū cū infinitiuo vt ꝯtigit euēit ꝯueit placꝫ licet expedit vacat cōstat patꝫ. Alia accū cū gtio: vt sunt penitꝫ tedet miseret pigꝫ pudet. Alia abltiū cū dtio: vt benest malefit Et ne reglā hec vltra auctoris volūtatē augeat / exēpla puerorum rectores inueniant.

¶ Sextū de gerūdijs ¶ Gerūdia plerūqꝫ cōcordāt cū ꝯbstis adiūctis vt adiectiū ꝛ ꝯbstiū: hn̄t enim oēs cas⁹ ꝑt vnū: ex lāciloto Exēpla: vgili⁹ ē legēdus nec iō euāgeliū negligēdū: ei istruēdi grā huc accessi. agro excolēdo pr̄ me⁹ oēꝫ īpēdit opaꝫ: ad faciēdā misericordi. ꝛc. ab excitāda vba i scholis puer abstiēat

¶ Septimū de nominibus locorum.

¶ Noīa ꝓpria ciuitatū ⁊ pagoꝝ/ ꝯstructa cū verbo vł ꝑticipio qđ ſꝑcat eſſe vel aliquid fieri in loco: ſi ſint ꝑme vel ſcđe declinatiōis ſingularia ponūł in gtīo

¶ Exempla. Murmelius Alemarie caſtis literis inſtruit ſcholaſticos: lōge ſunt a nobis qui hītant ſuſati Monaſterij nō abſqꝫ laude docuit Murmellius

¶ Si vero pluralia aut tertie declīatiōis fuerit/ in ablīo ponił ¶ Exempla. Boetius ſtuduit Athenis Liber impſſus eſt Pariſijs. Heu modo Turce regnant Conſtantinopoli.

¶ Alia de eiuſdem Regula

¶ Noīa ciuitatū ⁊ pagorū cōſtructa cū dictiōe q̄ ſꝑcat motū ad locū/ ī accō: ſi vero de loco/ in ablīo ponūł

¶ Exēpla. Magi Chriſtū adoraturi venerūt Hieroſolimam. Reliquie diui Fauſtini/ nutu dei miro modo Caminū trāſlate ſunt Alcmaria venīūt docti ſcholaſtici ¶ Poteſt ⁊ addi ꝓpoſitio: vt de Alcmaria Ad Alcmariā: maxīe qū ſꝑcał ꝑ locū: vt veni ꝑ Stargardiā/ ꝑ Treptoniā/ ꝑ Julinam.

¶ Jam receptui cauendum eſt: ne quod maxime Murmellius noſter regulis ſuis obſeruare voluit/ id eſt breuitatis viam: qua cū primis literarum tyrones iuuantur et recte inſtituuntur/ nos inepta prolixitate et preceptorum congerie turbemus.

¶ Finis regularū grāmaticaliū Joannis Bugenhagenij.

Rudimēta Joānis despaut.

¶ Cōstructio quid est/recta dictionū inter se ordinatio vt pia maria. Quotuplex est cōstructio/duplex Q̄mo/concordantia et regimē. Quid est cōcordantia/in genere numero casu vel persona conuenientia: vt beata viscera. Quid est regimen/certi casus exigentia: vt amo deū: hic amo post se exigit accūm.

¶ Deus sanctus: est ne oratio bn̄ latina/etiam. Quare/quia adiectiuū et substantiuū cōcordant in genere numero et casu: nam vtrūqz est masculini generis: numeri singularis: casus nt̄i. Alia exempla sunt Pater meus: liber legendus: iniusta nouerca: bona mater: durū lignū: turpe pecus: forte oppidū: ingētia menia

¶ Ego pauper: est oratio congrua/est. Quare/quia demōstratiuū et res demōstrata cōcordant in genere numero et casu. Nam ego est demonstratiuū generis masculini si de viro loquimur: numeri singularis casus nt̄i. Pauper est res demōstrata eiusdem generis numeri et casus. Cuius psone est ego paup/prime. Quare/quia oratio demōstratiui et rei demōstrate sequitur psonam digniorem: hoc est primam vel scdam: ideo dicimus: ego paup spernor: tu diues iniuste laudaris

¶ Deus viuit quem adoramus: est locutio cōgrua/ Quid ni/Quare/quia ancedēs et relatiuuz cōcordāt in gn̄e numero et psona. Nam deus est an̄s masculini generis numeri singularis psone tertie Quē est relatiuū eiusdē generis numeri et psone. De quibus relatiuis datur regula/solū de qui que quod ille ipse et is. Da plura exempla. Te amo qui me defendisti: mihi

noces qui te plurimū iuuit: v̄tutē cole qua celū acq̄ritur: in templo tace quod est dom⁹ dei

¶ Quē q̄ritis: iesum nazarenū: dicit̄ ne latine/ maxime. Cur/ nam interrogatiū ⁊ respōsiuū sine diuerso regimie ↄcordant in casu. Cur dicis sine diuerso regimie/ nam recte dicim⁹: quanti emisisti/ magno: cuius liber est/ meus

¶ Doctior illo: est ne bn̄ latinū/ ita. Quare/ q̄ ↄpatiu⁹ ablr̄o gaudet nisi p ptitioēz regat gtm̄ vt fortior manuū Quis scis an ↄpatiue an ptitie tn̄at ↄpatiu⁹/ vbi v̄nacule sonat end tn̄t ↄpatiue: vt sum fortior te. vbi vero sonat i blāt: tenetur ptitiue: vt dextera est fortior manuum.

¶ Optim⁹ plebis: est orō ↄgrua/ etiam. Quare/ q̄ suplatiu⁹ gtm̄ petit singl'arē nois collectiui: aut plura lē nois nō collectiui: vt doctissim⁹ poetaꝝ Quid est collectiū/ q̄d ꝑ vnica re nūq̄ȝ capit̄ vt v̄ba pplus grex

¶ Urbs roma: est ne boū latitas/ est ꝑfctō Quare/ q̄ quoties duo noīa s̄bstia ad eandē rē ptinētia sine ↄiūctiōe in orōne ↄnectūt̄ debēt esse ei⁹d casus. Jaȝ hic vtrūq̄ȝ est nti vel vcti casus: Da pl'a exēpla. Pōtius pilat⁹. viri niniuite: mgr̄ ioannes: iṁp augustus. fl uui⁹ seq̄na: arbor sycomor⁹: iesus christus

¶ Liber petri. est orō ↄgrua/ ita. Quare/ q̄ quotiēs duo noīa s̄bstīa ad diuersa ptinētia sine ↄiūctiōe ↄnectūt̄ in bono sensu: alteꝝ debet esse gti casus: Hic petri est gt̄i casus: sic crista galli: epl'a pauli: v̄go v̄ginū lumē sol': v̄t⁹ dei licet de⁹ sit v̄t⁹: quia vident̄ ptinere ad diuersa quod satis est

¶ Ego sum: est orō ↄgrua/ etiaȝ. Quare/ q̄ v̄bū p-

sonale finiti mōi ꝯcordat cū ntīo an̄ se in numero et ꝑ
sona:siqdē vtrūqꝫ est singl'aris numeri pme ꝑsōe Ali=
a exēpla. Ego lego:tu studes:nos flem⁹:vos ride=
tis:illi ridēt Ntūs.vulgo suppoitū appellat̄ vbn̄ aūt
appoitū. Mōi finiti sunt idicatiu⁹ ipatiu⁹ optatiu⁹
ꝛ ꝯiūctiu⁹ Uni ne pl'r loq̄ris vt saluete dn̄e epe No
miatiu⁹ ꝓbticet̄ ne iterdū/etiā:nā in oi vbo pme vel
scd̄e ꝑsoē ntūs recte itelligit̄ Qm̄o/dicim⁹ eni meli⁹
Uocor petr⁹:appellaris paul⁹. q̄ᷓ si ego tuqꝫ expri=
mas.sic pluit supple de⁹.aiūt loliū facile crescere sup=
ple hoīes Ponit̄ ne aliq̄d loco nti/sepe.qm̄o/dicim⁹
ei:furari mal'm est.scire tuū nihil ē.tyrānos regnare
ꝑniciosuꝫ est.deo seruire regnare est

¶ M:legere:dicit̄ ne apte/ita Quare/q2 infinitiu⁹
vbi ꝑsonalis habet ante se accusatiuū

¶ Uolo legere:est locutio cōgrua/etiā. Quare.q2
quoties duo vba sine ꝯiūctiōe ꝯnectūt̄ alteꝝ ē ifinitiū

¶ Quis vocare:est orō latina/est. Quare/q2 ōne v
bū ꝓbstm̄.ōne vbū vctm̄.ōne vbū vim eoꝝ tenēs re=
git p⁹ se ntm̄. Uocare siue vocaris est vbū vctm̄ ꝛ re
git p⁹ se ntm̄ qnis licet ꝓponat̄ q2 est interrogatiuum
Alia exēpla regule q̄ sunt/Sū pauꝑ.dicor diues.vi=
deor doct⁹ Quid est vbū ꝓbstm̄/ꝑ qd̄ alia vba decla
rāt aut ꝯiugāt̄ Quot sunt vba ꝓbsttia/vnū.qd̄/sum
Quid fio exto existo/ꝓbstia non sunt.quare/q2 fio ꝑ
ꝓbstm̄ ꝯiugat̄ nō aliis substat. Exto aūt et existo:nō
magis ꝓbstia sunt q̄ᷓ syōni na ꝓdeo vel emineo vel ap
pareo. Quid est vbū vctm̄/qd̄ nomē rei passiue in=
dicat vt dicor. Quot sunt vba vctia/quiqꝫ.q̄/nūcu
por appellor dicor noīor vocor Que sunt vba vi bo

tū būtia/euado videor venio fio exto existo habeor appareo inscribor salutor cognomior ꝛc. Qm̄o/dici mꝰ eni euado doctꝰ. videor ꝓbꝰ. venio potꝰ: fio magister. habeor insons. appeo stolidus. liber inscribit̄ exodus. salutor dn̄s. cognoior despauteriꝰ.

¶ Amo deū: est oratio latina/etiam. Quare/ quia ōne verbū actiuū cuiuscūqꝫ generis regit post se accm̄. Da exempla. Aro terram: loquor verū: furor aur: osculor matrem. Qm̄o noscit hic accūs/ quia in orōne passiua fit ntūs: vt bibo vinū: vinū bibit̄ a me

¶ Amor a p̄ceptore: est oratio cōgrua/ maxīe. Quare/ quia omne verbū passiuū cuiuscūqꝫ generis regit post se abltm̄ mediante p̄pōne a vel ab: Da alia exempla. vt pauor a nouerca: vapulo a patre: osculor a matre. Iūgunt̄ ne his aliqua/ etiam. Tam nomina q̄ȝ verba. Qm̄o/ dicmꝰ eni: accepi a nūcio: audiui ab antonio: emi a mercatore: alter ab vndecio aliꝰ ab hero

¶ Studeo grammatice: est locutio congrua/ etiam. Quare/ quia omne verbū acq̄sitiue positū regit post se dtm̄. Da plura exempla. Assum lectioni: bn̄fatio tibi: cōdormio patri: faueo bn̄discenti: assurgo seni. incūbo pecunie: medeor vulneri: assentior diuiti: opitulor misero sed iuuo pauperem: famulor potenti: pareo p̄suli: p̄sideo gymnasio: noceo reipublice: pugno. hosti: pareo penitēti: dolet mihi: ꝛc.

¶ Do tibi panem: est locutio congrua/ etiam. Cur/ quia omne verbū actm̄ acq̄sitiue positū vltra accm̄ regit dtm̄. Ut misceo butyrū lacti: ago dn̄o gr̄as: indico ventri bellū: p̄fero virtutem diuitiis

¶ Ieiunaui biduū: est oratio ꝯgrua/ etiam. Quare/

quia omne verbum vbi questio fieret per q̄diu regit accu͂ vel abltu͂ tpis. Quare dixisti per q̄diu/quia ad quando solus abltu͂s respondetur

¶ Amans deū: est oratio latina/etiaꝫ Quare/ q꞉ ōne pticipiū cū gerundio et priore supino regit post se casum sui verbi. Ut studens musice: venio lectū bistoriam: temp⁹ canēdi hymnū: amat⁹ a deo: redditus ra=

¶ Uado scriptū: est bene latinū/est. Qua /tionē re/quia pri⁹ supinū cū verbo mot⁹ ad locū cōstruit vt posterius: aliqn̄ cum verbo motus de loco=Cato. Primus cubitu resurgat: postremus cubitum eat. Plautus. Obsonatu redeo.

¶ Rarū inuentu: dicitur ne pulchre/quidni. Quare q꞉ supinū in u cū adiectiuo pulchre locatur. Ut difficile dictu: miserabile visu: dignū auditu

¶ Studui louanij: est oratio bn̄ latina/etiam. Quare/quia ꝓpria oppidoꝝ et pagoꝝ prime vel secūde declinationis singularis numeri cum appellatiuis domi militie et belli huiq꞉: ponūtur pro aduerbijs: in genitiuo vbi questio fieret per vbi. vt sum rome domi

¶ Natus athenis: est oratio cōgrua/etiam. Quare/ quia ꝓpria oppidoꝝ pagorūq꞉ tertie declinatiōis vel pluralis numeri cū appellatiuo ruri: ponūt ꝓ aduerbijs in dtīo: et nō nūq̄ in abltio vbi questio fieret ꝑ vbi: Ut habito tyburi: nat⁹ carthagie: ꝯtinēs se ruri

¶ Uado romam: est oratio cōgrua/etiam. Quare/ quia ꝓpria oppidorū et pagoꝝ sine ꝑpōne in accō ponuntur: vbi questio fieret per quo cū rus et domus. Ut eo domum.

¶ Uenio gandauo: dicitur ne latine/etiaꝫ. Quare/

quia ꝓpria oppidoꝝ et pagoꝝ ponũtur in abltio sine ꝑpõne vbi questio fieret per qua vel vnde iũguntur rure vel domo. Ut venio domo

¶ Uado ad domũ est oratio latina/etiã. Quare/qꝛ doctissimi ꝓpriis oppidoꝝ pro aduerbiis locis inueniuntur ꝑpõnem addere cũ nomibus rus domus. ꝛc. Licet ꝑpositio in hiis longe sepius omittatur

¶ O melibee: dicitur ne latine/etiã. Quare/qꝛ adverbiũ o vult vocatiuum

¶ Canto suauitate: est locutio cõgrua/etiã. Quare/quia aduerbiũ adiacet suo verbo in bono sensu

¶ Parum sapientie: est oratio latina/etiam. Quare/quia nõnulla aduerbia loci temporis et quantitatis ornate regunt genitiuũ. Ut buccine rerum: eo superbie: nusq̃ terrarum: vbi gentium: interea temporis: pridie pasche: postridie nuptiarum: satis pecunie modicum vini: abunde ingenii

¶ Uir et vxor: est locutio congrua/est. Quare/qꝛ coniunctio habet similes casus sine diuerso regimine propter talem orationem. Res mea et petri: emi aureolo et pluris.

¶ Uir et vxor litigant: est locutio congrua/etiam. Quare/quia oratio ex copulatis per coniunctionem copulatiuam est pluralis numeri. Talis oratio cuiꝰ persone/eiusdem cum parte digniore: vt ego tuq3: ego et ille sunt prime persone. Tu et ille secunde persone. Talis oratio cuius generis/eiusdem cum genere digniore in rebus animatis: vt vir et vxor masculini Lena et scortum feminini. Quid si inanimata fuerint/oratio erit neutri generis: vt virga et baculus.

Mors et vita
¶ Ad patrem: est locutio congrua/etiam. Quare/ quia ad est prepositio accusatiui casus
¶ A domo: est oratio bene latina/ita. Quare/quia a est prepositio ablatiui casus. Tenus: aliquando habet genitiuum: vt nubium et hostium tenus. In singulari vero semper abltiui: vt titulo tenus
¶ Hei mihi: dicitur ne latine/ Etiam. Quare/ quia hei et veh petunt datiuum: vt veh soli. Licet plaut⁹ dixit veh te. O et heu volunt nominatiuum accusatiuum et vocatiuum vt pro veluti: heu me miserum. heu prisca fides. o fortunati: o nobilem animũ: o fortunatos nimium (bona si sua norint) agricolas: pro summe iuppiter: pro deũ atqꝫ hominũ fidem.

Finis Rudimentorum Joannis Dispauterij.

P B

Item. Rudimenta Joannis despauterij de octo ptibus orõnis quicquid in iuuenuz introductorio cõtinet: multo significantius et verius complectentia

Quam artẽ ꝓfiteris/ Grãmaticam. Quid est grãmatica/ est ars recte scribendi recteqꝫ loquendi. Quot sunt ꝑtes grãmatice/ quatuor: que/ litera vt p r o: sillaba vt pro: dictio vt ꝓfiteor: i. doceo vl' disco Orõ vt quã artẽ ꝓfiteris adulescẽs. i. discis Quid ẽ litera/ minima ps vocis ꝯposite que scribi pt indiuidua Vñ dicit litera/ a litura quã patit plerũqꝫ Quot sunt litere/ vigitidue: que/ a b c d e f g i k l m n o p q r s t v x y z. Quare omittis h/ qr h litera nõ est sꝫ aspirationis nota. Quare omittis. ⁊c/ qr litere nõ sunt sꝫ sillabarũ ꝯpendia siue abreuiatioẽs. Habẽt ne lr̃e aliud nomẽ/ habẽt: dicũt etiaꝫ elemẽta Quare/ nã vt ex terra aqua aere ⁊ igni corp⁹ cõstat: ita ex literis syllabe dictioẽsqꝫ ꝯstant. Differũt ne aliqd litera ⁊ elemẽtũ/ etiaꝫ si ꝓprie sumas: nã litera scribit elemẽtũ ꝓfertur sed differẽtia raro obseruat. Quotuplex est litera/ duplex: qrũo/ vocalis et ꝯsonãs. Quot sunt vocales/ quiqꝫ: que/ a e i o u: quib⁹ addit y greca. A quare dicit vocalis/ qr per se plenã vocẽ facit. Quot sunt cõsonãtes/ sexdecim: que/ b c d f g k l m n p q r s t x z Quare litera dicit ꝯsonãs/ qr cũ vocali sonat vt b cũ e: k cũ a: q cũ u: x cũ i: cũ o nulla sonat: Quot vocales fiũt ꝯsonãtes/ due: que/ i et u: qñ/ dũ locant ante vocalẽ in eadeꝫ syllaba: vt ianus ieiuniũ adiutio iocus

imo vanitas veritas vita votū vultus. Fit id semp/ nō. Ubi nō fit/ in grecis ꝛ hebreis i manet vocalis vt iesus iason beniamin iacobus iesse iaspis ioannes iob Quot sunt duplices/ due: que/ x pro cs vel gs ꝛ z p ss. vt pax pro pacs gaza pro gassa. Quot sunt mute/ nouem: que/ b c d f g k p q t Quot sunt liquide/ due Que/ l et r: olim etiam n et m. Quare dicuntur mute aut liquide/ hoc et multa alia christo duce dicemus alibi. Quid est syllaba/ est sonus vocalis cū consonante vel sine consonante vnico spiritu prolatus: vt a ab abs grus stans stirps nūq̄ syllaba excedit sex literas Que syllaba fit sine vocali/ nulla. Que est regula de syllaba ti/ est hec Quotiens post ti ponit̄ vocalis tūc ti profertur per ci: vt gratia tentatio doctior. Quot modis hoc verū nō est/ tribus: quib9/ ꝓcedēte x s aut th vt questio mixtio ethiops Differētia impediēte vt litiū vitiū. Et quū nomen grecū fuerit vt tiara mētia matthias. Da ex duabus vocalibus syllabam/ eu: q̄ vocat̄/ diphthongus. Quid est diphthōgus/ est conglutinatio duarū vocaliū vim suam in eadē syllaba retinentiū. Quot sunt dyphthōgi/ quatuor: qui/ ae oe au et eu: nōnūq̄ etiā ei: vt aeneas coena audio euge hei. Scribūtur et ꝓferunt̄ omnes/ etiam: sed in ae et oe vix audit̄ a vel o Qui aliter docēt doctiss̄ mox authoritate cōuincūtur: prisciani scilicz ꝛ oīm veterum. Quid est dictio/ est mīma pars orationis aliquid significans vt homo. Quid est oratio/ est dictionum cōgrua ordinatio vt homo albus. Partes orationis quot sunt/ octo. Que/ nomē pronomē verbū aduerbiū ꝑticipiū cōiūctio preposítio interiectio. Quot p-

tes orationis sunt declinabiles/quatuor: que/nomen pronomen verbū et participiū: verbū quidem p modum et tempus relique per casum. Quot sunt partes indeclinabiles/quatuor: Que: aduerbium coniūctio prepositio et interiectio

Dn̄s que pars oratiōis/nomen: quare/quia significat substantiam cū qualitate ꝓpria vel cōmuni Dic scd̄m donatū: quia dn̄s est pars orationis cū casu corpus aut rem ꝓprie communiter ve significans. Quid est corpus/quicquid sentit vt lapis aer Quid est res/quicquid nullo sensu pcipit vt angelus anima virtus. Dn̄s quale nomen/est substantiuū: quare/qz potest per se cū verbo stare in sensu pfecto: vt dominus regnat. Albus quale nomen/adiectiuū: quare/quia nō potest per se stare cum verbo in sensu pfecto Nam albus sedet non dicim⁹: sed oportet exprimere vel subaudire homo aut quid simile Quot modis substantiū declinat/duobus: quibus/ per vnū genus vt hic dn̄s hec dn̄a Per duo genera vt hic et hec sacerdos parens. Quot modis adiectiū declinat/trib⁹: quibus/per vnū finem vt felix: per duos vt fortis forte. per tres vt bonus bona bonū. Quotuplex est adiectiuū/triplex: qm̄o/nomen vt bonus: pnomē vt me⁹ pticipium vt lectus. Nomini quot accidūt/sex: que/qualitas compatio genus numerus figura casus quibus iūgim⁹ cū declinatione speciem. Quot sunt qualitates nominū/due: que/ ꝓpria et appellatiua vel cōmunis. Dn̄s cui⁹ qualitatis/appellatiue: quare/quia nisi res desint multoꝝ nomē est in vnica significatiōe. Roma cui⁹ qualitatis/ ꝓprie: quare/ quia in vnica si-

nificatióne vnꝰ nomē est. Quid est qualitas/distin-
ctio ꝯmunis a ꝓprio noīe. Dn̄s cōpat̄/minie: cur/qꝛ e
ius significatio augeri vel miūi nequit in ꝯpando: Al
bus cōpat̄/ita: quare/qꝛ eiꝰ significatio potest auge-
ri vel miūi in ꝯpando vt albus albioꝛ. Dn̄s cuiꝰ gra-
dus ꝯpatioīs/nullius: quare/quia nullū nomē substā
tiuū ꝯpat̄. Albus cuiꝰ ḡdus ꝯpatioīs/positiui: qua-
re/quia ſ̄cat rem suam sine excessu. Quot sunt gra-
dus ꝯpatioīs/tres: qui/positiuus vt doctꝰ: ꝯpatiuꝰ
vt doctioꝛ: suplatiuꝰ vt doctissimꝰ. Albioꝛ cuiꝰ gra-
dus ꝯpatioīs/ꝯpatiui: quare/qꝛ ſ̄cat rem suam cū ex
cessu non in summo. Que est ꝯpatiui termiātio/in oꝛ
sub ꝯmūi genere: ⁊ in us sub neutro: ⁊ sp est tertie de
clinatioīs vt hic ⁊ hec albioꝛ ⁊ hoc albiꝰ. Albissimus
cuiꝰ gradus ꝯpatioīs/suplatiui: quare/qꝛ ſ̄cat rem su
am cū excessu in summo. Que est termiātio suplatiui
in mus ma mū. Albioꝛ vnde formatur/Compatiui et
suplatiui formationem deo duce in alio discemꝰ libro.
Quid est cōpatio/est rei ad rem colatio. Genera no-
minū quot sunt/septem: q̄/masculinū femininum neu
trū vel mediū omne epicoenū vel ꝓmiscuum aut sub
cōmune et dubium. Quare donatus nō ponit nisi q̄-
tuoꝛ/Immo ponit sex quia addit omne et epicoenuz
dubiū sub reliquis facile intelligitur. Dn̄s cuiꝰ gene
ris/masculini: quare/quia declinatur cū hic vt hic do
minꝰ. Musa cuiꝰ generis/femini: quare/qꝛ declinat̄
cū hec vt hec musa. Templū cuiꝰ generis/neutri: qua
re/qꝛ declināt̄ cū hoc vt hoc templū hoc scamnū. Sa
cerdos cuiꝰ generis/cōmunis: quare/qꝛ declinat̄ cum
hic et hec vt hic et hec sacerdos parens aduena. Felix

cuiꝰ generis/ omnis: quare/ qꝛ declinatur cū hic hec et
hoc vt hic et hec et hoc felix audax sapiens. Passer
cuiꝰ generis/ epicoeni: quare/ qꝛ sub vno articulo ma
sculū et femellam significat: vt hic passer hic miluus.
hec aquila hec mustela/ Vulgus cuiꝰ generis/ dubij.
quare/ qꝛ pro eadē re in diuerso genere reperitur: vt hic
vel hoc vulgus: hoc vel hec halec: hic vel hec finis di
es: Quid est genus/ est masculini a ceteris distinctio.
Dn̄s cuiꝰ numeri/ singularis: quare/ qꝛ in singulari
declinat̄. Hoies cuiꝰ numeri/ pluralis: quare/ qꝛ ī plu
rali declinat̄. Quot sunt numeri in noīe/ duo: qui/ sin
gularis vt hic magister: pluralis vt hi mgr̄i Quid est
numerus/ est singularis a plurali discretio. Jacobus
Roma Tyberis: quō habēt in plurali/ carēt plurali.
quare/ qꝛ oīa ꝓpria vt ꝓpria sunt plurali carēt nisi sint
tm̄ pluralia: vt Athene. Cur dicis vt ꝓpria sunt/ quia
ꝓpria ꝓ multis eiusdē noīs: ꝓprioꝝ naturam perdūt
vt pisones: iacobi: scipioēs ⁊c. Dn̄s cuiꝰ figure/ sim-
plicis: quare/ qꝛ nequit diuidi in duas ptes vel plu-
res intelligibiles ⁊ prioris sensus capaces: nam do et
minus nihil faciūt ad sensuꝫ qui est dn̄s. Respublica:
cuiꝰ figure/ ꝯpoīte: quare/ qꝛ pt̄ diuidi in duas vel ī
plēs ptes intelligibiles prioris sensus capaces. Quo-
to mō respublica ꝯponit̄/ primo: quare/ qꝛ ꝯponit̄ ex
duobꝰ integris. Municeps quoto mō ꝯponit̄/ secūdo
quare/ qꝛ fit ex duobꝰ corruptis. Da integra ex mūe
ra capiēs Impterritꝰ quoto mō ꝯponit̄/ vltio: quia
fit ex ꝯplibꝰ. Quot mōis noīa ꝯponūt̄/ dic vt doātꝰ
Quare ñ pois cū pfci. figurā decōpoitā vt magnitās
impotētia/ qꝛ rectiꝰ ex figura deriuatio est ꝙ figura.

Quid est figura/est simplicis a composito distinctio.
Dñs cui⁹ casus/nõiatiui: quare/quia in eo casu decli
nando reperit. Quot sunt casus/sex: qui/nominatiu⁹
genitiu⁹ datiu⁹ accusatiu⁹ vocatiu⁹ ablatiu⁹. Quot
recti/duo: qui/nomĩatiu⁹ et vocatiu⁹. Quot obliq
Quatuor: qui/genitiu⁹ datiu⁹ accusatiu⁹ et ablatiu⁹
Quid est casus/est declinationis gradus. Dñs cuius
declinationis/secũde: quare/quia eius genitiu⁹ desi-
nit in i et datiu⁹ in o: sic etiam magister templum. ꝛc
Musa cuius declinationis/prime: quare/quia ei⁹ ge
nitiu⁹ cũ datiuo desinit in ae diphthongon: sed ntũs
in e facit genitiuũ in es: vt musa muse muse: penteco-
ste pentecostes pentecoste. Homo cuius declinationis
Tertie: quare/quia eius genitiu⁹ in is desinit et da-
tiu⁹ in i: vt homo hominis homini: sic pater panis sal
sacerdos felix. ꝛc. Manus cuius declinationis/quar
te: quare/quia eius genitiu⁹ in us desinit et datiuus
in ui vt manus manus manui: sic fructus vsus ꝛc sed
nomĩatiu⁹ in u in singulari nõ mutat̃ vt cornu. Spe
cies cui⁹ declinationis/quinte: quare/quia genitiu⁹
cũ datiuo in ei desinit vt species speciei speciei: sic res
dies facies requies. ꝛc. Quot sunt nominũ declinati-
ones/quinqꝫ: que/prima secunda tertia quarta quin
ta. Quid est declinatio/est dictionis per casus in fine
variatio. Cuius declinationis est vnus/nullius in no
mine: quare/quia habꝫ secundam declinationem ꝓno
minis: vt vnus vna vnũ vnius vni. Quot sunt talia
Nomen: que/vnus vllus vter nullus solus alter ali
us totus et quis vel qui cũ suis: vt aliquis quidã ꝛc
Quot istorũ habent vocatiuũ/tria: que/totus solus

et vnus. Dn̄s cuius speciei/ deriuatiue: quare/ quia deriuatur ab alio. Unde deriuatur dn̄s/ a verbo domo domas quia domat et regit subditos et que sua sunt. Deriua aliquid a dn̄s. Dn̄icus a um: et dn̄icus viri nomē. Res cuius speciei/ primitiue: quare/ quia a nullo deriuatur. Quot sunt species/ due: que/ primitiua et deriuatiua. Quid est species/ est pmitiua a deriuatiuo distinctio. Dn̄s cuius persone/ tertie: quare/ quia est nobis regula. Omne nomen omne et pticipiū est tertie persone preter ego cū suis casibus quod est prime: et tu cū suis casibus quod cū omni vocatiuo est secūde persone. Qualiter declinatur dn̄s/ vt magister sed habet in vocatiuo dn̄e. Declina dn̄s per regulas donati vel p agnitionem. Nō discimus agnitiones donati. Quare/ quia declinationū regulas ex alio libro perfectius Christo fauente discemus

Ego que pars orationis/ pronomen: quare/ quia loco proprij nominis ponitur et certam significat personam. Dic scd̄m donatū. quia ego est pars orationis que pro nomine posita tantūdem pene significat personamqz interdum recipit. Unde dicitur pronomen/ a pro et nomen quia pro nomine ponitur ne nominis iteratio fastidiū pariat. Quot sunt pronomina/ quindecim. que/ Ego tu sui ille ipse iste hic is meus tuus suus noster vester nostras vestras. Quot habent vocatiuum/ quatuor: que/ tu meus noster nostras. Pronomini quot accidūt/ sex: que/ species genus numerus figura persona casus cū declinatione. Quare omittis qualitatē/ quia quis vel qui que quod aliquis talis qualis et plura (propter que donatus qualitatem annu-

merat et ante dixerat personamqz interdū recipit) ꝓ
nomina nō sunt vt recte docet priscianus. Cur ita/ qꝛ
proprium est pronomīs pro aliquo ꝓprio nomine poī
et certam significare personam. Hoc istis nō cōuenit
ergo nomina sunt nō pronomina. Ego cuius speci-
ei/ primitiue: quare/ qꝛ a nullo deriuatur. Quot sunt
pronomina primitiue speciei/ octo: que/ ego tu sui ille
ipse iste hic et is. Meus cuius speciei/ deriuatiue: qua
re/ quia deriuatur a mei genitiuo ꝓnomīs ego Quot
sunt pronomina deriuatiue speciei/ septem: que/ Meꝰ
a mei vel mis: tuus a tui vel tis: suus a sui: noster et
nostras a nostrum vel nostri: vester et vestras a ve-
strum vel vestri. Quot sunt species/ due ꝛc. vt in no
mine. Ego cuius generis/ omnis: quare/ quia omni
generi cōuenit vt ego vir ego femina ego mancipiuz
Quot sunt pronomina omnis generis/ quinqz: que/
ego tu sui nostras vestras. Ille cuius generis/ ma-
sculini: quare/ quia masculino conuenit vt ille puer.
Illa cuius generis/ feminini: quare/ quia feminino ꝯ
uenit vt illa mensa. Illud cuius generis/ neutri: qua
re/ quia neutro generi cōuenit vt illud templum. Ge
nera pronominū quot sunt/ quatuor: que/ masculinū
femininuz neutrum et omne. Omitto cōmune: nam
talis qualis nomina sunt nō autem pronomina. Ego
cuius numeri/ singularis: dic vt in nomine. Ego cu-
ius persone/ prime: quare/ quia significat rem de se lo
quentem. Quot sunt pronomina prime persone/ vnū
quod est ego mei ꝛc. Tu cuius persone/ secunde: qua
re/ quia significat rem ad quam fit sermo. Que sunt
pronomina secunde persone/ vnū quod est tu tui ꝛc.

cū vocatiuis a meus noster et nostras. Ille cuius per sone/tertie: quare/quia significat rem de qua fit ser mo. Quot sunt talia/reliqua omnia. Persone pro nominum quot sunt/tres: que/prima vt ego: secun da vt tu: tertia vt ille. Quod pronomen habetur om nis persone/ipse: quomodo/dicimus enim ipse lego ipse legis ipse legit. Quod est huic simile nomen/re latiuum qui que quod: quomodo/dicimus enim: vi des me qui lego: diligo te qui studes: placet deo qui mandata custodit Ego cuius figure/simplicis: dic vt in nomine. Idem cuius figure/composite: vnde com ponitur/ab is et demum quasi is iterum. Quot mo dis prontomina componuntur/ quatuor: quibus/ex duobus integris vt egoipse: ex duob⁹ corruptis vt idem: ex integro et ssyllabica adiectiōe vt egomet tui met suimet Nec dicitur tumet sed tute et tutemet hic cine hisce suapte. Ex corrupto et integro vt isthic ab iste et hic. Aliquando ex compluribus vt nosmetipsi Quid est syllabica adiectio/est aduerbium insepara bile extra compositionem nihil significans vt met. Nec dices cū ineptis magister met nescit. Ego cuius casus/nominatiui. Dic vt in nomine. Ego cuius de clinationis/prime: quare/quia cū genitiuo mittit da tiuum in i vt ego mei mihi. Quot sunt pronomina p͛ me declinationis/tria: que/ego tu sui. Ille cuius de clinationis/secūde: quare/quia mittit genitiuū in us vel in ius vt ille illius hic huius. Quot sunt prono mina secunde declinationis/quinqꝫ: que/ille ipse iste hic et is cū idem: Meus cuius declinationis/ tertie. quare/quia mittit genitiuū singularem in i e i: et da-

tiuum in o ae o: vt meus mea meum: mei mee mei: me o mee meo. Quot sunt pronomina tertie declinationis/ quinqꝫ: que/ meus tuus suus noster vester. Nostras cuius declinationis/ quarte: quare/ Quia mittit genitiuum in atis et datiuū in ati vt nostras nostratis nostrati. Quot sunt pronomina quarte declinationis Duo: que/ nostras et vestras et declinantur vt felix. Ego quomodo declinatur/ dic vt in donato. Quotuplex est pronomen/ quintuplex: quomodo/ demonstratiuum relatiuum possessiuum gentile reciprocum. Quale pronomen est ego/ demōstratiuum: quare/ qꝛ per ipsum aliquid demonstramus. Quot sunt pronomina demonstratiua/ decem: que/ ego tu hic iste meus tuus noster vester nostras vestras. Is quale pronomen est/ relatiuum: quare quia per ipsum aliquid antedictum referimus: vt paulus ludit et is legit Quot sunt pronomina relatiua/ quatuoꝛ: que/ is suus ipse et sui Quot sunt pronomina aliquando demonstratiua et aliquando relatiua/ vnum: quod/ ille Quale pronomen est meus/ possessiuum: quare/ quia per ipsum possideri aliquid significamus. Quot sunt pronomina possessiua/ quinqꝫ: que/ meus tuus suus noster vester. Quod est nomen hijs simile/ cuias cuia cuium. Quale pronomen est nostras/ gentile et patriuz: quare/ quia per ipsum gentem patriamqꝫ indicamus: vt ē nostras. i. nostre gentis vel patrie. Quot sunt pronomina gentilia/ duo: que/ nostras et vestras. Quod est hijs simile nomen/ cuias Quale pronomen est sui/ reciprocum: quare/ quia sui significationem in se reflectit: vt inuidus sibi nocet. Quot sunt pronomina re-

ciproca/duo: que/sui et suus.

Amo que pars/verbum: quare/quia est pars orationis cum tempore et persona sine casu aut aliquid agere aut pati aut neutrum significans: Agere vt verbero vnde verbum quia aerem verberat quum profertur. Pati vt vberor. Neutruz vt sum. Quomodo intelligendum est sine casu/ Intelligendum est sine casu cui genus masculinum femininum aut neutrum adest: ne gerundia vel participialia verba excludantur: vt amandi amando amandum. Amo quale verbum/personale: quare/ Quia nisi sit defectiuuz per tres distinctas personas in vtroqz numero coniugatur: vt amo amas amat: amamus atis amant. Oportet quale verbum/ Impersonale: quare/ Quia cũ sit plenum coniugatur solum per vocem similem tertie persone singularis numeri: vt oportet oportebat oportuit oportuerat oportebit rc. Quotuplex igitur est verbum/ duplex: quomodo/ personale et impersonale. Oportet quale impersonale est/ actiue vocis: q̃re/ Quia in t desinit: et vernacule dicitur per Thet. Ut oportet: thet bør. Amatur quale impersonale/passiue vocis. Quare/ quia in tur desinit: et danice dicitur per mend. Ut amatur Mend elscker. Quotuplex igitur est impersonole/ duplex. Quomodo/ actiue vocis et passiue vocis. Verbo quot accidunt/ septem. Que/ Qualitas Coniugatio Genus Numerus Figura Tempus Persona. Amo cuius qualitatis/ Qualitas verbi est in modis et in formis. Modi verborum quot sunt/ Quinqz. Qui/ Indicatiuus Imperatiuus Optatiuus Coniunctiuus Infinitiuus.

Quot accid verbo

Modi verborum

Quare omittis modum impersonalem quem ponit donatus/quia cum verbum impersonale modos ha=
beat vt personale:iure ab alijs inter modos non loca
tur. Amo cuius modi/indicatiui:quare/quia per ip=
sum aliquid indicamus vel asserimus vt amo scientiā
Ama cuius modi/imperatiui:quare/quia per ipsum a=
liquid imperamus vel oramus vt parentes ama:dn̄e
exaudi orationem meam et clamor meus ad te veniat:
miserere mei deus. Amarem cuius modi/optatiui:q̄=
re/quia per ipsum aliquid optamus vt vtinam deum
amares Que sunt optatiui note/vtinam osi vt q̄z:et
si qua sint aduerbia optandi alia Da exemplum de vt
Ouidius de diana. Oraqz retro flexit et vt vellet p̄=
mptas habuisse sagittas. Da exemplum de q̄z. Nero
apud suetoniū. q̄z vellem nescire literas. Da optatiui
exemplum sine nota. Iphis ouidiana: vellez nulla fo
rem. Amem cuius modi coniūctiui:quare/quia ipsi
alterum verbum semper coniungimus vel subiungi=
mus ideoqz subiunctiuus appellatur:vt cum deum a
mes mandata eius serues oportet. Que sunt note cō=
iunctiui/dum quū si quin nisi et pauca alia Amare cu
ius modi/infinitiui:quare/quia neqz numerum neqz
personam finit.i.per se recipit. Quotuplex est infini
tiuus/triplex:quomodo/infinitiuus gerundiuus et
supinus. Amo cuiꝰ forme/perfecte:quare/quia a nul
lo deriuatur. Quomodo differunt hic forma et speci=
es/nihil si plerisqz credimus Forme verborum quot
sunt/quatuor principales:que/perfecta vt lego: me=
ditatiua vt esurio:frequentatiua vt lectito:inchoati=
ua vt feruesco calesco. Relique cum formationibus di

tentur alibi. Esurio cuius forme/meditatiue: quare/ quia cum primitiuo significat meditari seu potius desiderare: vt esurio. i. cupio esse: dicturio. i. cupio dicere. Que est meditatiuorum terminatio/urio vt cenaturio micturio perturio cacaturio. Cuius coniugationis sunt ista/semper quarte. Lectito cuius forme/ frequentatiue: quare/ quia cū primitiuo significat frequenter et assidue: vt lectito. i. frequenter et assidue lego Quot sunt terminationes frequentatiue forme/ tres: q̄/to vt clamito dormito: so vt curso: xo vt nexo: et sunt omnia verba talia prime coniugationis Calesco cuius forme/incoeptiue vel inchoatiue: q̄re/ quia cū primitiuo augmenti inchoationem significat: vt calesco. i. incipio magis calere q̄ȝ calui. Que est horū verborum terminatio/semper sco tertie coniugatiōis vt tepesco sordescō Amo cuius coniugationis/prime Quare/ quia prima coniugatio est cuius infinitiuus habet a longam ante re vel ri preter vnū do as are qđ corripitur: vt amo amare amor amari tristor tristari. Doceo cuius coniugationis/secunde. quarequia secūda coniugatio est cuius infinitiuus habet e longaȝ ante re vel ri vt doceo docere misereor misereri Lego cuius coniugationis/tertie: quare/ quia tertia coniugatio est cuiꝰ infinitiuus habet e breuem ante re: vel indicatiuus in presenti ante ris: vt lego legere loquor loqueris. Audio cuius coniugationis/quarte: quare Quia quarta coniugatio est cuius infinitiuus habet i longam ante re vel ri: vt audio audire largior largiri Coniugationes verborum quot sunt/quatuor: q̄/ prima secunda tertia quarta. Cur ergo donatus solū

ponit tres/quia tertiam diuidit in tertiam breuem et
tertiam longam quam nos quartam vocamus. Pri=
ma que est scd'm donatum/non discimus. Quare/q2
breuius et eque vtiliter magister aliter nos docuit: li
cet Donatus nihil falsum dixerit. Dic vbi possunt
hec discerni/Non discimus nisi ꝙ eo et queo in futu=
ro melius faciunt ibo et quibo q̃z eam et queam licet
sunt quarte coniugationis. Amo cuius generis/Ac=
tiui. Quare/Quia desinit in o et accepta r facit ex se
passiuum in or vt amor. Cuius generis est legor/pa=
ssiui. Quare/quia desinit in r et ea dempta redit in ac
tiuum vt lego Cuius generis est sedeo/neutri/Qua
re. quia in o desinit et accepta r latinum non est. Naz
sedeor non dicitur. Cuius generis est loquor/depo=
nentis. Quare/quia desinit in r et ea dempta latinuz
non est Nam loquo nō dicitur. Cuius generis est lar
gior/communis. Quare/quia in r desinit quam di=
mittere nequit: et vtramqz capit significationem ac=
tiuam et passiuam Ut osculor te osculor a te. Uulga=
tiora hijs continentur versiculis Largior experior ve
neror moror osculor hortor Criminor amplector inter
pretor hospitor addes: Genera verborum quot sunt
Quinqz: que/actiuum passiuum neutrum deponens
et commune Sum cuius coniugationis aut generis/
nullius Quare/quia est penitus anomalun. Quare/
quia non coniugatur vt amo doceo lego vel audio: e
tiam nec in o nec in or desinit De numero et figura dic
vt in nomine. Quot modis verba componuntur/q̃
tuor vt in nomine: veluti dedoceo efficio perficio al=
ludo adobruo. Amo cuius temporis/presentis: qua=

re/ q₂ rē nūc esse vl' fieri ꝓcat Amabā cui⁹ t pis/ ꝑteriti
iꝑfcti: q̄re/ q₂ rē fuisse icep tā ꝑcat nōdū tñ ꝑfectā. A
maui cuius temporis/ preteriti perfecti: quare/ quia
rem perfecte actam significat. Amaueram cuius tem-
poris/ preteriti plusq̄ꝫ perfecti: quare/ quia rem per-
fectam diutule preterijsse significat. Amabo cuius tē-
poris/ futuri: quare/ quia rem futuram esse significat
Quot sunt tempora in verbo/ tria: que/ presens futu-
rum et preteritum quod est triplex: vtputa imperfec
tum perfectum plusq̄ꝫ perfectum: Amo cuius perso-
ne/ prime: quare/ quia attribuitur rei de se loquenti.
vt ego amo. Amas cuius persone/ secunde: quare/ q₂
attribuitur rei ad quam fit sermo vt tu amas. Amat
cuius persone/ tertie: quare/ quia attribuitur rei de q̄
fit sermo vt petrus amat. Quot sunt persone/ tres: q
prima vt lego scd̄a vt legis tertia vt legit. Amas vn
de formatur/ ab amo mutato o in as. Quot tempora
formantur a presenti indicatiui/ quecumq₃ nō forman
tur a preterito perfecto indicatiui. Qm̄o formantur/
id nondum discimus: quia per similitudinem siue pro
portionē verborꝫ amo doceo lego audio cōiugationeꝫ
alioꝫ facile noscim⁹. Quot tpa formant a ꝑterito ꝑfec
to indicati/ quinq₃: q̄/ plusq̄ꝫ ꝑfctm̄ in ram: pl⁹q̄ꝫ ꝑfec-
tū in ssem optati ꝛ ꝯiūcti mōi: ꝑfctm̄ ꝯiūcti in riꝫ: fu-
tuꝝ ei⁹d mōi in ro: pl⁹q̄ꝫ ꝑfctm̄ infiniti in sse. Amaue
rā q̄mo forat/ ab amaui mutata i in e fit amaue addita
rā fit amauerā: amauisseꝫ ab amaui addēdo s ꝛ seꝫ: a-
maueri ꝛ amauero ab amaui i i e addēdo ri vl' ro: a-
mauisse ab amaui addēdo s ꝛ se. Amaueri ꝑt ne esse o
ptati mōi ꝑte. ꝑfcti/ ꝑt vt docꝫ diomedes ꝛ meminit ꝑs.

Da exemplum. Vergilius libro vi: Hac troiana te-
nus fuerit fortuna secuta. Hic intelligitur vtinam fu
erit. Lucanus libro i. conditor artis Finxerit ista ta-
ges. i. vtinam tages ille vir finxerit ꝛc. De formatio
nibus da versum. Preteritum verbi ram ssem rim
ro sse creabit. Amo dic vernacule. Amo ieg elscker.
Amabam ieg tog til at elscha. Amaui ieg elgsta. A-
maueram Jeg haffuer elsckit Amabo ieg schal elscha
Amor ieg elsckis. Amabar ieg elschedis Amatus sum
vel fui ieg er elsckit eller war elschit Amatꝰ eram vel
fueram ieg war elsckit eller haffuer warit elschit. Re
liqua preceptor declaret quia eodem modo fit in aliĳs
modis eiusdeꝫ tẽporis: si modorum signa cõsideremꝰ

Hodie que pars/aduerbium: quare/ quia est pars
orationis que adiecta verbo significationem eiꝰ
explanat atqꝫ implet: aliquando etiam aut mutat aut
minuit vt fortiter pugnãt: nõ ibo parum cõestiõis. Un
de dicitur aduerbium/ab ad. i. iuxta et verbum: qꝛ
iuxta verbum ponitur vt declaret eius significatioẽꝫ
Aduerbio quot accidunt/tria: que/significatio com-
paratio figura: cui iungimus speciem. Hodie cuius si
gnificationis/temporis: quare/quia per ipsum tem-
pus significamus. Significationes aduerbiorũ quot
sunt/ignoratur numerus: neqꝫ enim omnes ponit do
natus: Significatio aduerbiorum in quo est/qꝛ sunt
aduerbia aut loci aut temporis ꝛc. vide donatũ. Ho
die cuius gradus comparationis/nullius: quare/qꝛ
eius significatio non potest augeri vel minui in com
parando Docte cuius gradus/positiui: quare/dic vt
in nomine Hodie cuius figure/composite: quare/dic

vt in nomine Unde cōponitur hodie /ab hoc et die. Quot modis aduerbia componuntur/quatuor vt in nomine: veluti quare efficaciter inepte hodie quamobrem. Hodie cuius speciei/deriuatiue. Non cuius speciei/primitiue: dic vt in nomine Unde veniunt aduerbia/a nomine vt docte fortiter solerter sapienter viritim ostiatim. A pronomine vt huc. A verbo vt vt sensim cursim. A nomine et verbo vt pedetentim. A prepositione vt intro ꝛc. Quot sunt interrogatiua locorum/sex: que/quo. i. ad quem locum vt quo vadis: vbi. i. in quo loco vt vbi habitas non vbi vadis: qua. i. per quem locum vt qua itur hinc ad templum diue catharine: vnde de quo loco vt vnde venis: quorsum quem locum versꝰ: quousquoqꝫ. i. ꝙ longe. Que aduerbia respondentur ad quo/ huc ad locum vbi nos sumus: istuc ad locum vbi tu es aut vos estis: vt nisi huc veneris: cum tuo malo accedam istuc: illuc ad locum vbi ille est vel illi sunt: si quo si ad aliquem locum: ne quo ne ad aliquem locum: alio ad alium locum: eo ad eum locum: eodem ad eundem locum: sic intro foras vtroqꝫ nusꝙ ꝛc. Que respondentur ad qua/ hac per locum vbi ego sum: istac per locum vbi tu es: illac per illum locum: alia per alium locū: sic aliqua ea eadem vtra nequa siqua ꝛc. Que aduerbia respondentur ad vbi/hic vbi ego sum: istic vbi tu es: illic vbi ille est: ibi in eo loco: ibidem in eodem loco: alibi in alio loco: alicubi in aliquo loco intus foris ꝛc. Que aduerbia respondentur ad vnde/ hinc a loco vbi ego sum: istinc a loco vbi tu es: illinc ab illo loco: aliunde ab alio loco: alicunde ab aliquo

loco: necunde ne de aliquo loco: intus ab interiore loco: foris ab exteriore: vtrinqz ab vtroqz loco: superne a superiore loco: inferne ab inferiore loco: celitus a celo: funditus a fundo rc. Que respondentur ad quorsum/ horsum istorum illorsum dextrorsum retrorsum leuorsum sursum deorsum rc. Que respondentur ad quousqz/ hucusqz istucusqz illucusqz introusqz forasusqz et si qua sunt similia

Amans que pars orationis/ participium: quare/ quia est pars orationis partem capiens nominis partemqz verbi: recipit enim a nomine genera et casus a verbo tempora et significationes ab vtroqz numerum et figuram. Unde dicitur participium/ a partem capiendo quasi participium Participio quot accidunt/ sex: que/ genus casus tempus significatio numerus figura. Amans cuius generis/ omnis. Dic vt in nomine et similiter de numero figura et casu. Tempora participiorum quot sunt tria: que/ presens preteritum futurum. Amans cuius temporis/ presentis et preteriti imperfecti: quare/ quia eius temporis est omne participium in ans et in ens. Amans vnde formatur/ a preterito imperfecto amabam: mutando bam in ns: Sic formatur omne presens a bam vel bar: vt loquebar loquens: preter ibam iens quibam quiens Amatus cuius temporis/ preteriti perfecti et plusquam perfecti: quare/ quia eius temporis est omne participium desinens in tus sus xus et uus: vt lectus scissus nexus mortuus quod solum est Amatus vnde formatur/ a posteriore supino amatum amatu adiecta s: sic

a lectu lectus ꝛc. Amaturus et amandus cuius tēpo-
ris/futuri: quare/ quia futuri temporis est omne par
ticipium in rus et dus desinens. Amaturus vnde for-
matur/a posteriore supino adiecta rus vt amatu ama
turus lectu lecturus a um. Amandus vnde formatur
A genitiuo presentis mutata dis in dus da dum: vt
ab amans amantis fit amandus a um: sic legens legē-
tis legendus ꝛc. Quomodo declaratur participium
in vernacula lingua/presens sic. Amans elsckendes:
docens larendes Preteritum sic: amatus elscket: do
ctus lardt. Futurum in rus declaratur sepius per re-
latiuum vt amaturus qui amabit. In dus vero sic: a
mandus elsckesscullendes. Amans cuius significatio
nis/actiue: quare/quia ab actiuo verbo descendit qđ
est amo. Amatus cuius significationis/passiue: qua-
re/quia a passiuo descendit quod est amor. Stans cu
ius significationis/neutralis: quare/quia a neutro de
scendit quod est sto. Loquens cuius significationis/
deponentis: quare/ quia a deponenti descendit quod
est loquor. Osculans cuius significationis/commu-
nis: quare/quia a communi descendit quod est oscu-
lor. Significationes participiorum quot sunt/quin-
qꝫ: que/actiua passiua neutra deponens et communis
Ab actiuo quot ꝛc. dic secundum donatum. Quot
modis participium fit nomen/quatuor: quibus/ mu
tatione regiminis vt amans vini: comparatione vt a
mans quū facit comparatiuum amantior: compositi-
one quū verbū ita non componitur vt innocens in-
doctus: Nam neqꝫ innoceo neqꝫ indoceo dicitur. A
missione temporis. Ut amandus pro dignus amari.

Declinationes participiorum quot sunt/tres: que/pri
ma vt lecta lecte vt musa: secunda vt lectus lecti et lec
tum lecti vt dominus et scamnum: tertia vt amans a
mantis legens legentis vt felix etc. Cuius speciei sunt
participia/omnia deriuatiue: deriuantur enī a verbis

Et que pars orationis/coniunctio: quare/quia ē
pars orationis annectans ordinansqz sententiam
Unde dicitur coniunctio/ a coniungendo quia cete-
ras partes in oratione coniungit. Coniunctioni quot
accidunt/tria: que/potestas figura et ordo. Quid est
potestas/est coniunctionis vis. Et cuius potestatis/
copulatiue: quare/quia tam sensum q̄z dictiones con
iungit vt doctus et bonus es. Vel cuius potestatis/
disiunctiue: quare/quia dictiones connectens sensum
disiungit vt bonus vel malus es. Quidem cuius po
testatis/expletiue: quare/quia explet. i. explanat sen
sum et aliquando sola festiuitatis gratia ponitur. Nā
cuius potestatis/causalis: quare/quia rei causam de-
monstrat. Ergo cuius potestatis/rationalis: quare/
quia rei rationem demonstrat. Potestas coniunctio
num quot species habet/quinqz principales in quib⁹
relique continentur. Da copulatiuas etc. vide dona-
tum. De figura dic vt in nomine. Et cuius ordinis/
prepositiui ordinis. quare/quia preponitur dictioni
vel orationi quam copulat vt deus et homo. Quot
sunt coniunctiones prepositiui ordinis/quindecim: q̄
Et at ast ac aut vel nec neqz quando quatinus sin seu
siue neue ni: quibus aliqui iungunt sed. Autem cui⁹
ordinis/subiunctiui: quare/quia postponitur dictio-
ni vel orationi quam coniungit vt tu autem. Quot

sunt coniunctiones subiunctiui ordinis/octo: que/qz ve ne quoqz autem quidem vero enim. Igitur cuius ordinis/communis: quare/quia tam preponi qz post poni potest. Quot sunt coniunctiones communis ordinis/relique omnes Ordines coniunctionum quot sunt/tres rc. vt donatus declarat. Que qualis con iunctio est/encletica siue inclinatiua: quare/quia precedentem syllabam extollens ipsa inclinatur. Quot sunt coniunctiones encletice/tres: que/qz ve ne: vt vtriqz: sentisne: communiterve.

Ad que pars orationis/prepositio: quare/quia est pars orationis que preposita aliis partibus in oratione significationez earum aut complet aut mutat aut minuit: vt perdoctus indoctus subtristis. Prepositio quot modis in oratione locatur/duobus: quibus/per compositionem quando est pars dictionis cōposite figure vt adamo: per appositionez: quando non est pars dictionis composite figure vt ad patrem Unde dicitur prepositio/a preponendo: quare/ quia prepositionis natura est preponi preter pauculas: vt pubetenus: romam versus Prepositioni quot accidunt/vnum tantum: quid/casus. Ad cuius casus/accusatiui: quare/quia accusatiuo deseruit vt ad patrez Casus prepositionum quot sunt/duo: qui/accusatiuus et ablatiuus. Tenus quoqz genitiuum petit interdum: vt aurium tenus. Quot sunt prepositiones accusatiui casus/triginta: et versus: que sunt/ad apud ante rc. vide donatum. A cuius casus/ablatiui: quare/qz ablatiuo casui deseruit vt a domo. Quot sunt prepositiōes ablatiui casus/quindecim: que a ab rc.

vide donatum In cuius casus/vtriusqz: quare/quia vtriqz deseruit accusatiuo et ablatiuo: vt eo in forum sum in cubiculo. Quot sunt prepositiones vtriusqz casus/quatuor: que/in sub super et subter. Quando accusatiuo seruiunt/ dum motum ad locum significamus vt eo in syluam curro sub tectum. Quando ablatiuo seruiunt/ dum quietem aut in loco motum significamus vt sto in platea: sub tecto: quiesco super viridi fronde. In pro erga et contra accusatiuum tantum habet vt pius in patrē crudelis in plebem. Sub pro ante accusatiuum habet vt sub noctem dixere vale. Super fere accusatiuum habet: nisi significet de: tunc enim ablatiuum petit vt multa super priamo. i. de priamo. Clam: olim etiam vtriusqz casus fuit: vt clam patrem vel clam patre. Procul aliquando videtur esse prepositio vtriusqz casus: vt procul dubio et procul vrbem et procul vrbe. Hec et multa alia declarantur alibi. Con qualis prepositio/inseparabilis: q̄re/quia extra compositionem nihil significat. Quot sunt prepositiones inseparabiles/ septem: que/di dis rc. vide donatū Abs simplicis figure: absqz ɔpoitē ē

Heu que pars orationis/interiectio: quare/ quia est pars orationis significās mentis affectum voce incognita. Unde dicitur interiectio/ ab interijcior. i. interponor nam alijs partibus orationis interijcit seriem orationis rumpens. Interiectioni quot accidunt/vnum: quid/significatio tantum. Quot sunt significationes interiectionum/pene innumere Sunt enim aut gaudentis aut dolentis rc. Heu cuius significationis/dolentis: quare/quia dolorem per ipsuz

indicamus. Da dolentis/ vt heu hei o ah. Da gauden
tis/ vt euax oh. Da admirantis/ vt pape vah. Da ex
pauescentis vel timentis/ vt atat hei ah. Da deriden=
tis/ vt aha ehe ahu ohe phi ehu. Da exclamantis/ vt
proh o vah. Da irascentis/ vt nephas malum ifandū
pro ne phas o Da laudantis/ vt euge Da vitantis/ vt
apage. Da ridentis/ vt aha he Da deprehendentis/ vt
atat. Da silentis/ vt au st. Da minantis/ vt veh. Ea=
dem interiectio sepe est diuersarum significationum.
Quomodo infandum fit interiectio/ nam interiectio
fit quicquid animus interijcit quo detracto contextꝰ
manet integer Vergiliꝰ primo heneidos Nauibꝰ (in=
fandum) amissis vnius ob iram Prodimur. Ordo e
nim erat: Nos prodimur amissis nauibus ob iram v
nius iunonis. Sed cum exclamatione interiecit infan
dum: quasi dicat. Proh scelus indignum.

Deo gratias.

¶ Finis vigintiquinqꝫ preceptorum Joannis Murmellij de latina constructione. Regularum grammaticalium Joannis Bugenha=genij: et Rudimentorum Joannis Dispau=terij. Anno domini Millesimo Quingente=simo Decimo Nono P R

Cum priuilegio